Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрийн Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 27 (4472). | ШИНАРДИ, 2 март 1971 шу. | Мах. 2 кап. | Газета арадуьл 1923 шера дена

Партийни съезда накъадолхаш

XIII ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

1971—1975 ШЕРАШКА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГІАБОАЛАБАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАНАХ ЙОЛЧА КПСС XXIV-ча СЪЕЗДА ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТ

КПСС обкома шоллагІча секретара Р. В. Вахаева доклада тІара

КПСС XXIV-чу съезда мабоагlіаре кийъбаха кийчлуш бе вай беррига мохк. Коммунизма материально - технически базе кхолъеча тІаьхьарчу къахьегам тІа-тІа кердагІа тІешаш доех советски халкъо.

Шоана хоьш махкалара, укх шера февраль бетта юккъе КПСС Центральни Комитета тІайдар «1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проектах болх социш. Из боккха политически паччахьалкхена доархІам бола документ кийчбеш тІа ара а даьккха, укх деношка массанахьа дувцаш да.

Директивай проектах къахьегамхоша дьача дукхаха отклакаша дувц уж. Директиваш Коммунистически парте халкъа ираз хилийтара еш ёолаш ерда йоанхо а лерхІаш тІаьа советски саго, ахаш. Директивай проектага гІоала цуйна, гу КПСС къахьегамхоша тешамна а бакъдолчунна гІулакх хилара бакъдар. Парте уж дlахо а экономика, культура, вахара хьал тоадаларга буташ хилар.

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІабара керттерча итогйида ду КПСС XXIII-ча съезда решеш кхочашъеш советски халкъо халкъа боахама деррига дегІадоаладеча, социальни декхараш кхочашдеча, советски нахан вахара материальни культуре хьал лакхдеча доккхий толамаш даьяа хилара, чІоагІъеннай советски обществен материально - технически цІьоагІо, дlаэ а дегІаенай социалистически демократи. Лакхъений вай Даьхен ... [illegible]

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йола КПСС XXIII-ча съезда ... [illegible]

Республика юрта боахама болхлоша хаьал хьалха кхоачашйир паччахьалкхенга ялат, шекара свекла, тхьамка, хоартолаш, сомаш, комсаш, фуэш, тІе долкара пхе шера план.

Цул тІехьагІа вре. Р. В. Вахаева дика доышкаш дийцар 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера плана декхараш. Халкъа боахама доалъош дегІадоаладара, халкъа вахара хьал лакдара, производительни низаш дІа-юха кийсдара, союзни республикай боахам дегІабоалабара, арахьара экономически бухнайаш дегІадоаладара, управлени планировани эргахьккха тоаяра керттера доставаш задачеши йийцар.

ЙисалгІча пятилетка керттера декхар да социалистически производство дегІайоалаяра, цун эффективность лакхъяра, ІилмагІа техническа прогресса лакхача темпай а къахьегама овсарле сизагІа лакхъяра а лерда тІа халкъа вахара материальни культурни боерам дикка лакхбар.

ХьатІаденача пхе шера халкъа боахам дегІабоалабара Йоккхий перспективаш хьеллалу Нохч-ГІалгІай автономни республикана хьалхашка а йова дІахо докладчика. Вай парте ленински къамий политика лелош хиларца вийна гу хьалха тІехьадисача кагийча халкъий экономикей культурей дегІайоалаяра хадханза еш йола йоахо.

Хьалхе а дьача лоаралаьех 1971—1975 шерашка республика промышленни продукци 63—66 процент гагга дукхагІа хьерга, ... [illegible]

Хьалха дІадахача шерашка а сенна, лакхача темпаша дегІадоагІерга промышленноста мехкаьтта доакха, химически, мехкаьтта ... [illegible]

[illegible]

Наьсарерча «Электроинструмент» завода механически цехе токаралла болх беш ва Евлоев Мухажар. 130 процентая кІезагагІа кхоачаьйтан по сменни нормаш.

Къаьстта дІка болх бар-до юбилейни шера. Цудухьа Ленински Юбилейни медаль хьарца везир Мухажар. Цул совгІа социалистически хьаь отличника значок а енай цунна. XIаиз парте XXIV съезда нагъавзагІаш мяз, хьынар па кходеш кьа а кьегаш лакха толамаш доах Евлоев Мухажара.

Сурта тІа: Евлоев Мухажар болх беш волл.

И. Плиева сурт.

ОПЫТ ЙОАРЖАЮ

«Хьалха латтача буруя деттача бригадай опыт мехкаьтта промышленностен геолого - тохкама ... [illegible]

... на отталаьа Іилма - технически Цlее ловкъостанда буруя деттача бригадашка бурув деттарий хьалхарче методех школаш хьеллар гьи. Укх парте хана КПСС горкома бюро эрготаьа тІахьилал буровой бригадай партгрупоргашца хьалай семинар еа.

В. ЛАВРИНЕНКО.

СУББОТНИКЕ МАССАНЕ БОЛХ БЕРГВА

17-ча апреле коммунистически субботнике ... [illegible] «Красный молот», «Грозгипронефть» ... «Грозэнерго» № 2 ... [illegible]

ХІара бригада, участок, цеха коллективаша ... болх бергба. Субботнике ... [illegible]

17 апреле коммунистически субботнике де ... [illegible]

Х. СУРУДЖАНЦ.

Д. П. ШАГОНА НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Совхозни производство дегІаяхуьйлуш дукхача шерашкеш беркатеш болх барна а ваьна дийнахъ леш кхоьятчьа шу лазфрия дуьладенна а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота йойла

Шаго Денник Павловича — Грозненски шурий совхоза директора.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарчу Совета Президиума председатель

К. ОЗДОЕВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1971 шера 24 февраль.

КПСС XXIV СЪЕЗДА ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТ ЮВЦ

Ленински район

Укх деношка КПСС Ленински райкома аргІакара пленум хилар. КПСС XXIV съезда Директивай проектах доклад яча КПСС Ленински райкома хьалхарча секретаре Г. Ф. Галкоа белгалдир из документ советски нахан вахаре чІоагІа леррІам болаш хилар а парте керда програма кхочашъера района къахьегамхоша тІаьхьерттар къахьегаргдолла а.

ДІоьхача пятилеткагІа района промышленни производства боерам 48,5 процент лакхбеннаб, хІаьта къахьегама овсарле — 36,7 процент.

Района промышленность дегІайоаллеча кьинарегІа дакъа лаьцара машиностроени кІтача промышленностех болхлой ба. ХІаьта вай беррига мехка белгалбоалаш чаккъьнкхар беравгІа пятилетка «Красный молот» заводе къахьегамхоша. Цар даьхеча толамий тайнь а дем байкхача бетта Октябрьски революце орден елар цу завода.

Хоадамболаш дийцар докладчика хІанзарча пятилетке района предприятешта, организацешта хьалхашка латтача декхарех а. Цу декхарий боарам белгалбаккхаре чІоагІа аттув хулийташ а КПСС XXIV съезда Директивай проект. ЙисалгІча пятилетке района машинайъерий производство 1,4-зза лакхъе еза, ерига промышленность — 1,8-зза, гІишлой индустре производства — 1,2-зза. Пхе шера районе лерда хьалъе лерхІ шурий комбинат, кочий гІирс бу фабрика, ше быте цІа, тукаш, столовеш, больницаш, дукхе кхийола объекташ.

Докладчика а цул тІехьагІа къамаьл дьадаш а доаш бир пленуме тулбеиараша шояй коллективашка КПСС XXIV съезда Директивай проект уйла тІіаккхьта юошш хиннлга а из берригача къахьегамхоша дог рьаа долаш тьеллоаллга а.

КПСС XXIV съезда Директивай проектах лаьаш юрта болаш чаьмаьлаш дир укхаза Грозненски мехкаьтта институте директора А. М. Багдасарова, Мехкъеенай электрически сетей монтера ... Климова, трамвайни управлени партоорганизацие секретара Н. Н. Токаревас, кхычар.

Пленуме хиннача массане чІоагІа къоабалдаь шоаш дІахо де лерхІача гІулакхий программа санна тІайдар КПСС XXIV съезда Директивай проект.

Шаьла район

КПСС Шаьла райкома пленуме парте XXIV съезда Директивай проектахи районни партийни организацене декхараш доклада ... [illegible]

... Лаьжа ва де лерхІар белгалдаккхара.

— Парте программа советски сага вахара ерригъа оагІонаш чулоацаш цун хьашташ кхоачашдара тІаергаьа д,—аьлар «Джалка» совхоза парткома секретара, я. Садулаева. КПСС XXIV съезда Директивай проекта кепатехачул тІехьагІа кхы а чІоагІагІа хьинар лайъа къахьега бахлар совхоза кхаш малдераши фермай болхлой. Съезд хьелле да хьатІакхачалехьа паччахьалхенга ...

... Из кхоачашдуьлергаииарея гІубени да ... — аьлар цу колхоза председатель нов. Гунаева.

КПСС XXIV съезда Директивай проект къоабал а юошш шоей белхах лаьцча дийцар пленуме «Пищемаш» завода директора нов. Керимова, «Чечингушводстрой» ПМК экскаваторщика нов. Бабченко, кхычар.

Дийцача лоьшах лаьца социш бир гулбеннараша.

ТЕШАМ БОАБАЦ

СССР халкъа боахам пхе шера дегІабоалабара йолча КПСС XXIV съезда Директивай проекта тІа вай мехкарча мехкаьттай газовин промышленность хьалхашка оттаяьраш доккхий бехкожхаьйн декхараш ду. 1975 шера хьадоакхача мехкаьтта боарам 480—500 миллион тоннага кхача безаш ба, хІаьта цу шера йоаккхам йола газ 300—320 миллиард кубически метр хила еза. Из дукхача даьнье бурувнеттарех тайна да. Цунухьа буруя сихагІа тохара хьинар ца кхоеш къахьега декхарийла ба бурувнеттараш. Пятилетка шерашка эксплуатацешшта буруя тохарга дІабода мах ххийтта процент лохбергба. ХІаьта тохама буруя тохарга дІабода мах 25 процент лохбергба.

Из декхар кхоачашде атта хургдац. Кхоарта молоза скважинашта ремонт ерий толаш вышкаш сихагІа хьалъярах тайна ба. ... [illegible] ... пхьа соагІа доай «Іьерша доиуув» кхоль ахчен средствашта.

— Ремонт еча скважина вышка пхьа да е кхы а хьалхагІа биттельккхар тхоашта могар, хоьр дергда оаха, — йоах Кузнецов Владимира. Из уйла йолаш ба беррига ремонтникаш.

КПСС XXIV съезда Директиваш юошш нов. Кузнецова предложени хьахлоаеш къамаьлаш дир вышкашьераша М. Алфанова, Ю. Попова, тракториста Н. Плотникова, У. Абубакарова, Т. Васильева, Н. Иванова.

Сага лой-цун ца дувуш хІана кусаргдац валаш да. Йазацо вышкаш толераш механизаторашта оарцагІбаьар бахьан волаш, деш доаш кхоачаш а деш ремонт еча скважина вышка графикагІа йистІача ... фундамента тІа йоттийр. Из вышка дІахьоча тоьва 12 трактора-шин 6 сага-шин кхоачар пар. Шоай къахьегама толамаш кастта йолх ба йолалургйолча парте XXIV съезда тетаху вышкашьерашеи механизаторашеи ХІаьта КПСС XXIV съезда Директиваш тІа белгалду декхараш кхоачашдара хий па кхобеш хьакхет ди.

А. ТИЩЕНКО.

Грозненски химически комбината коллективо арахеца продукци дикагІа хилийтара хьевара дакъа доаш централни лаборатори лаборанткаша. Цар массане а вийна анализаш. Царна юкъе хьалха латтачарех а комсомолка, лаборантка В. Азарова. Цо яьча анализашта даима тІехдиош оценка йу лабораторе кулгалхоша.

СУРТА ТІА: продукцена анализ еш ю лаборантка В. Азарова.

С. Хугаева сурт.

КПСС ОБКОМЕИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕИ ОТЧЕТНИ ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

Пренийн хьалхара къамел де [illegible] ду КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенькова.

— КПСС обкома доклад [illegible] боал оратора, — къахьегаш республикерчу къахьегамхоша [illegible] четин хаза хьалхенна [illegible] организацийн [illegible] декхарш кхочушдара парте областной комитете бина болх [illegible] культура, доставка, формаш, методаш. Доклада тlа йоалаьча цифрашца фактаца [illegible] хьалхенна лаьтта декхарш [illegible] дийцина кхочушдан хилар. Цо бохьу ду отчетни хана парте областной комитета бен болх удовлетворительни хилара предложени ала.

Парте областной комитета цуп [illegible] беча болх тlа [illegible] да [illegible] бен болх [illegible] парте горкомийн райкомийн [illegible] [illegible] рlертаж [illegible] хилар. [illegible] практически [illegible] Пленумашна, бюро хан-ханна партийни комитетийн отчетанна [illegible] Парте областной комитета Пленуме шозза отчет ла КПСС Грозненски горкома а. [illegible] Правеньков, организаторски [illegible] болх [illegible] [illegible] дола [illegible] бу цуп.

Цу деррига а дика [illegible] ду города экономика [illegible] культуран [illegible] хьаьлара. Пхе шера промышленни продукци арахецар Грозне [illegible] 35 процент. Пленан сонгlа [illegible] хийца реализаци [illegible]

[illegible] 4 [illegible] [illegible] продукцеш реализаци е.

[illegible] февралехь [illegible] итогаш [illegible] оратора, [illegible] коллективаша [illegible] декхарш кхочушдеш. [illegible] [illegible] дукха кхочушбо[illegible] Производственни планифоване [illegible] продукцин реализаци [illegible] кхочушбоваран. Укх тlеххьарча хана [illegible] Министерства [illegible] хlара [illegible] [illegible] хьаьлара эша инстерван. Цунна [illegible] оратора, Перспективай проект [illegible] коммунистана предложени [illegible] промышленно-производственни стенаш хьалхе [illegible] продуктоприовод [illegible]

Нов. Правеньков [illegible] Нохч-Гlалгlайчоь столица — город Грозный [illegible] перспективех, [illegible] культурни [illegible] объекташ [illegible] эксплуатаце [illegible] [illegible] городской организаци [illegible] [illegible] средствах [illegible] тlахьожам лоаттабара болх. Цунна [illegible] капитальни [illegible] структурера культурно - бытови сооруженеш хьалъяра боарам [illegible] хилийтара.

[illegible]

«СЕРДАЛО»

2-гlа оагl. [illegible] март 1971 шу.

КПСС ОБКОМЕИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕИ ОТЧЕТНИ ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

(Чаккхдоллар. Доьлалар 2-ча агІо тІа).

гІиллой материалашца, кирпичашца. Нов. Назарова аьлла, мехкдаьттахой шоашца ца довгІача гІуллакхех мукъабалийта беза, царна торо яла еза шойн керттера дехкар — мехка мангги дукхагІа мехкдаьтта далара берриге низ тІабахийта. Мехкдаьтта дІаккхуьйсига а дикагІа вІаштІехьдаккха деза.

Мехкдаьттахой дукхахча вхарел даттача коллектива вІерагІа нов. Назарова конференцеше парте областной комитетах тешам болар нийслуш йоле халонаш еша е еш шоаш хьалхашка латтача дехкарех мехкдаьттахой лоаркІабергхиларахи дар керда толамаш доахаргхиларахи.

Къамаьл де дош лу КПСС Нажай-Юрта райкома хьалхарча секретара Ф. А. Янгульбаевас. Цо йоах КПСС обкома доклада тІа парте XXIII-ча съездан цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумийа решенеш кхоачашъеш областной партийни организаце бьча балха массе аагІорахьара анализ яь, керда, нІсагІа пятилетка кхоачашъяра кхыъаш хьаьнхад. Парте обкомаш КПСС ЦК-ан решенеша хьалхе а лелаш, Ножай-Юрта районни партийни организаце, района берригача къахьегамхоша кхьадола даькъе лаьлад республика плнинни социалистически дехкараш кхоачашдаре гІулакха юкъе.

Укх тІеххьарча хана, белгалдоаккх оратора, лакхденнад юкъхьалчарча парторганизацей гІулакхаш, уж белгалъьнина чІоагІъенай. дикагІча нахаца хьалийзай, къаьстта производстве хьалйа латтараша. Дукхаха а дукхагІбола коммунисташа къахьегача, общественни балха тІехь хьокхам тел. Уставо дІалехараш боцхача белхтохале хетаи кхоачашу. Райкома, юкхьалчарча партийни организацей тІахьожама кІалхара далиш партийни вахара нормаех доаца кхычетта лоадам боаца гІулакхаш а.

Оаха къаьстта теркам тІаботийт коммунисташа дувциате йоацаш партийни порученеш кхоачашъяра. Парте райкома ахалча йир юкхьалчарча парторганизацешкарча партийни порученешта, цхьайолча моттигашка уж коммунисташ политически юкъерчен образование хьакъалье кийчбенна хилара лоаркІам ва беш тийала хилар гуча а даьлар. Цхьайолча парторганизацешка кІезигйир луш йола порученеш, производственни хьакъера хьаре порученеш яара, хоржама посташка, советашка, профсоюзашка, комсомоле, кхыча общественни организацешка коммунистий долча дехкарех бищ а белар. Уж, берригa кхоачамбоацараш вІалагІа а тиха партийни организаце собраншка дийцар, уж дІаваьцей собранешка дийцар, уж дІадахара гІулаккаш белгала а даьлар.

Парте райкома бюро анализ йир партийни взыскан яра практикака. Гучадьлар цу дешa хьекъехье цхьайолча организацешка кхоачамбоацараш хилар. Масала, массаза а пайда эцаш новкъосташйа йола критика, порицани, хьалхе а дІалахийтар е указаши оаьйа йолча партийни воздействие методаш. Коммунист бакъахьа а аьнна, шийх дьнна хинна гІалат е кхоачамбоацар дІалаьккха дукха ха йоаш воллашехь, цунна тІера партийни взыскани дІаяккха парторганизацена ха ца корайоагІаш моттигаш я. Уж кхоачамбоацараш оаха дІадоах тхоай практически балха тІехь.

Нов. Янгульбаева дика доашхаш дийцар партийни собранеш яра практике дикагІчунга доаллаш хиннача хувцамех, къаьстта Ярославски партийни организацех бола КПСС ЦК соцам арабалачунга тІехьагІа. ХІана дукхагІйолча парторганизацешка собранеш дика а массехх оагІорахьа а кийчъю, уж кийчъяра дукха новкъостий юкъеоа, коммунисташка хаьиннахьа дІахойт тІанйца решенеш кхоачашъяр. Цу берригe а новкъостал ду коммунистий инициативех хьнари лакхдара, партийни организацей авторитети денали лакхдара.

Организаторски массово — политически болх тоабар бахьан долаш районни партийни организаце толамаш дааца бищ хилар лоамара колхозий экономике культурени лакхьеча.

Ше йистевоалаш В. А. Янгульбаева хоам бир КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект района къахьегамхоша чІоагІа могомо хиларех а йлат, тхьамка, баьцадааргаш, лаьттанипра кхьйола продукци дукхагІа кхиа а, хІанта кхитта пачхалхьалкхенга дулх доакара ах шера план парте съезд хьаслаш ха тІакхоачаш кхоачиъве а чІоагІо ю хиларах.

Къамаьл де дош лу КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухоруковас. Района къахьегамхоша къаьстта дот гІоадамна а доклад деш а белгалдоах дІадахача шерашка вай республике экономика культурени лакхьеш хинна хувцамеш, ялаш душ цо. Уж толамах областной партийни организаце бьча бокхача балха, цо районни юкхьалчарчен партийни организацешта дьча новкъостала результат, республика къахьегамхой лакхьечески хьетами къахьегамхой хьенара лакхдаларе результат я.

Районни партийни организаце, йоах дІахо оратора хаддалза кхоачашйир партийни балха тІехь Ленински принципашца ІалмашагІулакх лелаве дезаш хиларца, коллективностаца, гІулакхаш хьалхе лелае езаш хиларах йола КПСС ЦК указанеш. Цу тІехь райкома йоккха новкъостал дир 1968 шера «Грозненски райкома балха стилахи методахи» КПСС обкома бюрос тІанйнача соцамо. Райкома юкхьалчарча парторганизацей практикана чІоагІа юкъеяхай перспективни планирование партийно — организационни а политически а балха кхьйола эффективни формаш.

КІоргагІа а хьадда а хьех юртбоахама производства эффективность лакхъяра дешаиц, производствани специализаци концентраци яра, цунна дІахо а интенсификаци яра хьакъехьа кхьйола лоаркІаме гІулакхаш даь. Парте областной комитето хьал а доацаш, районе промышленни лардa тІа доахкх дуль, шура йоакххьига, фуаш гулделе, хьалаь йоадам латт чуоттаь хьакхарча цоа тІара охкахарехи дорсталергдоле комплексеш.

Цу берригe оалангаро хувцаш ду болхлой къахьегамни психологи характера, кхы а чІоагІдIeгІа хІаманa тІаберзабаьм оперативагІен болх бейга партийни организацешкара дІа а дех.

Берригa организаторски политически болх эргабакхьа тоабe а кердача боарам тІа баккха а боаш хилар хьахойт кердача пятилетке оттадаь а КПСС XXIV-ча съезда Директивай проекта тІа белгалдаькха а доле, района къахьегамхоша кхоачаше деза дехкараш доккхий хиларна. Шера юкъьера лаьрхІа валовой продукци 26—28 процент, алат 25 процент дукхагІа даккха, дуьл 24 процент, шура 40 процент, фуаш 60 процент, баьццарраш 58 процент дукхагІа кийчде ларІ. Уж лехкараш кхоачашдаро дІалехарга хилийза аргІоалла материально-техническа базе хьальелга.

Къаьстта тоалле деза совхозашка гІишлош хьалъяра дешa хьалъяра дика кулга, юртера гІишлош база чІоагІьолга.

«Сельстрой» трест юрта боахане болх бера тІаерзаш еза ха элтай. ДикагІа е еш проектирование, «Гипросельхозпроект» институтo шерa тІадолоти ала еза.

Производствана индустриализаци яра, хувцалена квалифицированни специалисташ — газовикаш, теплотехникаш, кхьбараш кийчбара йоакхо е еза.

КПСС обкома бюрогара оала лех, йоах дІахо оратора, Грозненски Пригородни района боккхавой материальни база чІоагІъяра гІулакхий комплексни планега хьажар, шура йоакха доахани жра лебалара хьакъехьаре дешаш а къоастадеш. Районо дог доах юрта боахама министерства, «Сельхозтехника» объединени новкъостал га.

Ше йистевоалаш нов. Сухорукова йоах, района къахьегамхоша КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект тІанйнар шоаш дукха деза гІулакх а лоархІаш, парте белгалдаьхараш кхоачаше кийча а ба.

Трибуна тІа ве бурув тоавча балхий МалгІабика управлени мастер Х. А. Хамурзаев. Обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина аьча доклада тІа къаьста хьалхехаьб боахама дехкараш кхоачашаш, халтьа вахаре хьал тоадеш, культура лакхъеш, республика кадраши бахьа наьхе сакхетами лакхбеш бeь боккха болх. Вай, конференце делегаташе, къаьрчал доацаш дакъе лоацаш хилар берригa дехкараш кхоачашлеча. ХІаране шийна могачох дакъа лаьллар юкъерча гІулакха юкъе.

МалгІабика коммунисташ берригача къахьегамхоша аха шера алам кхоачашъяра чура тороаш оарцагІаьхар. Цу бокккхача балха юкъе вІашагІа долл дакъе доцар бурувдеттараша лаьцар. Цар кІезига терко ец парте городскойи областнойи комитетоа. Из бахьан долаш гІолга кхоачар, халча геологически хьалашка лерттІа болх барни скважинаш кхаран шех эшар.

Отчетни хана къаьстта белгалдаьнна дикагІча оагІорахьа лакхъялар кадраш. Тхо долча болх беш ба эрсий, гІалгІай нохчий, украинцаш, гІумкий, хІирий, туржий, армянаш, кхыча къаьмех бола никлаш. Дукхаха бараш чайрийнарча школашка, заочни юкъерча а лакхерча а дешаре вечеленешка дешаш ба. Дукхьал укх тІехьарча шерашка хьалхалйоб производства гоеза командираш. Уж ба центральни инженерни службе начальник В. А. Беков, буровой начальник Г. Г. Попхадзе, И. А. Галаев, вышкомонтажни цеха начальник П. П. Конешков, кхыбараш.

Цу шерашка кийчбаьб дукхаха бола бурильщикаш, цар гІончий, лаборанташ, коллекторош, слесараш. Къаьстта кагирхоех боле нах. Кийчо яроп дешарош йир хилийтар бола тоабе, бурув дукхагІа тоха, кІоарга а тІеккІоарга а скважинаш яха. Цу тІехь хьокхам тел мастераш А. Я. Сельникова, И. А. Атарщикова, М. А. Халиева, Г. Ш. Хантемирова.

Бурув деттаршита лоархІаме события хилар мехкдаьтта промышленностен геолого-техни бара организацешкий хьалха дебтарий балха опыт шерра дІабоаржарах КПСС ЦК баьча соцамах. ДикагІйолча бригадана шера тІехьехира шийна юкъе ялха тхо, хІинo яьча оаха дика кхетаду республике мехкдаьтта дехкар бурув деттарех тийша долга.

Ае мастер волаш болх беш йолча бригада коллектива цу хьа юкъе а яха, къахьегама темпаш йоахаш я. Дика болх бе торо йий-теш тха? Я. ДІадахача шера ялх километр хула скважина яккха йолайир оаха, шера 3900 метр тоха дезача 4051 метр бурув а тохар, аварн а осложнени а ца хулийташ. Метр бурув тохарга доадр 42 сом дох а дир, берригa хьанйача 160 эзар сом а кходеш.

Бригада доккхий дехкараш тІанйцаш: укх шера забой 4250 метр кІоарга йола скважина яккха лакха, 2400 метрах кІезигагІа доацаш бурув тоха, 200 эзар сом ахча кходе. ПланагІа 300 метр бурув тоха доагІача 400 метр тоха лерІ оаха XXIV съезд хьаелла ха гІаотташ. ТІанйна дехкараш кхоачашІеш да.

Кердача пхи шера планах йола Директиваш ІоІишеш, технико-экономически хьокхамаш тоадерна нІсагІча пятилетке оттадаь дехкараш кхоачашдаро де деза гІулакхаш тІанйау МалгІабика бурув тохара балхий управление.

Къамаьл де дош лу Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советa председателa М. Г. Гайрбековас. Парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъеш, йоах цо, советски халкъо тІагІертта къахьегам доккхий толамаш доах халкъе боахама берригa доакъош дегІадоаладеча, вай мехка къахьегамхой вахара материальни культурни хьал лакхдеча. Берригача советски халкъьиа цхьана социалистически экономикен культурен дегІаболларо юкъе доагІаш дола дакъа лоац вай республика къахьегамхоша а. Дукхьал укх тІехьарча шера 1 миллиард 400 миллион сом мах бола промышленни продукци арахийцай, из хула тІом хинначул тІехьагІарча еррригача пятилеткашка вьккхачун ахкета кхоачам хІане ца яьна. Дикка доккхий толамаш даьхад республика юрта боахама къахьегамхоша а. КІезиг-дукха тоабаьб шоай болх вай гІишлошъераша а. Цар городашка а юрташка а хьалъяь дукха промышленни объекташ, школаш, больницаш, кхыча чубаха цІенош, торговле, общественни кхачанa, бахечa вахе бытовой коммунальни гІулакх дара предприятеш. Цу берригача гІулакхашка дикка лоархІам болаш а къахьегамхой депутатий Советаш, цар дукхача нахах летта актив.

Дувца дезаш а дай, аьар дукха да. Бакъда вайна хьалхашка латт кхы а чоалханера дехкаралги проблемаш, уж кхоачашдара кхы а низ гІабахийта беза болхлоша, колхозхоша, интеллигенца.

Вай хІана дукха а пачхальакхен планаш кхоачаш ца ет пайда ца боалаш оборудованега болх байташ, бедала материалаш дІаухайташ йола промышленностен гІишлошьюн предприятеш. Капитальни гІишлош хьалъеча шерагара шерагa дукха средствош юс пайда ца эцаш, дукхаха йола объекташ хьалъь йоахилгеи болх бе йолайолийтилгеи телхаду. Къаьстта наха чубаха цІенош культурно-бытовой гІулакхашта йола объекташ.

Колхозашкеи совхозашкеи ледара лакъду юртбоахама культурай хьункьаш, хьайбаш продукташ йоахйлгеи. Во пайда эц техникaх. Аразаецача продукцега дІалодар лакха да. Дулхи шуреи дукхагІа дакхарех цІенхаштта дуьца йоц йий, лагаьа сенна укх шерa республика колхозашкеи совхозашкеи доахаш дулхьал 4 процент, ша 3 процент мара дийба ца хьалча?

Нохч-ГІалгІайче мехка эттаро йоакхачарех йола комсаш лелаш чІагІар доаккхен район я. Цхьабакъьал цу даькъе дукхача ренерех пайда эцаш вай.

Нагах санна республика берригача боахамашка шоашта оттайь юрта боахама продукташ нара планаш кхоачашйоре, вай тІаккха пачхалкхента кхы тІа а 12 эзар тонн шура, 5 эзар тонн дулх, 8 эзар тонн алат, дукхи а кхьйоле продукци ецa хургьяр.

Лаьттанийта мелиораци ярах ца дийцача даргдац. Цу гІулакхага дукха средствош материальни ресурсаш дІахийтай, цхьабаькъда цу дукхача затраташкара доагІар вайга хІанз а хьакхоачаш дац. Дукххача боахамашка хай дехкача лаьтташка бола хьункъаш кий ца дехкача лаьттанкарчул эргаш бац.

Укх гергарча хана вай хьажа деза хІара предприятега, хІара гІишлоша, хІара боахамга, йолаш йола ІалаьмаІе йоккхий резервaш кердача пятилетка эдалеш кхоачашъяра дІаккхийта е еза.

ДІахо нов. Гайрбекова дувц колхозийн совхозийн экономика лакхъяра, халкъа эша товараш дукхагІа арахецара, юрта баха нах производствана юкъеозара тІадерзадьча эттара а лоархІам барен юрта боахамера предприятеш промыслаш дегІайоллар да, яхаш. Из деш къаьстта теркам тІабалийта беза юртбоахама бедал, хьун сомаш комрашш, моттигера материалаш чакхьяхара. Моттигера партийни советски органаш дехкарийта я из лоархІаме дош къаьстта тІахьожам лоаттаберг болаш хьаша.

Уж дехкараш кхоачашдаро вай гара массаштара а дІадезарга партийни боахама органашо тІагІертта творчески къахьегама, боккха организаторски болх бега, министерствий, управленей, ведомствий, къахьегамхой депутатий Советий районнийн городскийн исполкомий болх эргабаккха тоабелга.

Хьадда къайсал лоаттабе беза волокитаца, бюрократизмаца, къахьегамхоша захаршеиш хьаштанеш теркам боаца гІулакх лелаларна, оалангаро тоалле деза де оттадьа мнота кхоачашду хьожилга, вай служебни декхараш бахьан сага дечий бала безкхам даькбе беза.

Советски исполкомаш тоабе беза организационно-массови болх, лакхбе беза Советий сессий лоархІам, комиссишна бу болх, ай бе беза, къахьегамхойта дьяламьа исполкомашна депутаташ хан-ханнахьа отчеташ ега ІалашІе деза. Советашна доккха хьокхар долаш болх бе беза бюджаша, финансоша, лаьттах дешаш къоастадеча, моттигера промышленность дегІайолаеча, бытовой социально-культурни учрежденешна беча бала тІехь.

Шийо ца, йоах ше къамаьл дешаш нов. Гайрбекова, областной партийни организаце хьалхейна, вай парте ленински Центральни Комитета гонахьа кхотабенна, Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой Коммунистически парте XXIV-ча съезда кабоагІара вакьахІоргхаара.

Къамаьл ду шоайи производственни объединени партийни комитета секретара Ф. А. Сергеевас. Геттара дикача итогашца вокъдоа советски халкъ парте XXIV-ча съезда. Объединени болхлоаши специалисташи дІадахача шера 23 октябре кхоачашйир аха шера алам, 18 декабре — пхеалгІа шера алам.

Коммунисташта, еррига а политика гуш да парте XXIII-ча съезда, Центральни Комитета Пленумий решенеш кхоачашъеш хилар. Производственни объединене хьалр дизза нийса хилар. Пятилетке доккхий хьокханош даьхад. Масала, продукци дІабахийтарга 78,6 процент, къахьегама оаксарле 43 процент, юкъерa вахе 32 процент лакхдиннад. Боала пайда 14-аза лакхбоннаб, дІадахача шера 5,2 миллион сом а хилар из.

Хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара коммунистий, берригача болхлой низдан шонта оарцагІдоах партийни организаце? Партийни организаци гІайтар боахама-организационни политико-кхетамни болх нийса вІашагІтеха бе, цаI дола хІане — пачхальакхен план кхоачашъяра цо тІа е берзабеш. Партийни собранешка дуьц актуальни дешаш, парткомо вІашагІтох коммунистий предложенеш, решенеш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабу, болх нийсача новкъа бохабу. Масала, № 3 йолча цехе нарушенеш йир. Партком хьежар цул балхага, новкъостал дир коммунисташ балха нийса дІаоттабера, тІехьожаш хилар дІадахкхара. ХІанз из коллектива хьалха латтарашна йоа. Лакх а енай, чІоагІ а енай цеха партийни организаци. Коммунисташ кагирхошта бола хьокхам бa, къахьегама хьокхам тел цар.

Масех цехашка шерра кердий хургйолча парте съезда кабоагІара вакьахдахара ях. Хьалха йола № 1 йола ях. КІоашта ваш объединени чота тІа дикa гІулакхаш.

Цхьабакъда ца кинеш бета йиш яц, хІанз а нийслуш йола дахошни кхоачамбоацараш: болхлой балхара дІабуьлалгеи хьайибелгеи лакха лета. Дукхьала дІадахача шера балхара дІаваьлхав 1340 саг, болха хьайивав 1159 саг. Цу гІулакхо доакха зе ду предприятена. Иньза халдина йоаххо из объединене парторганизацеи администрацеи. ХатарагахьI тхоа дукха хІана ца дулуш дус. Культурно-бытовой хьалаш тоадара кхы а доккхагІа гІулакхаш де деза. Цунах лаьна къамаьл хилар объедине партийни собране парте XXIV-ча съезда Директивай проект тоалача хана. Пхе шера объединене хьелаергда 100 квартира йола цІенош, 140 моттиг йола берий шолагІа комбинат. Болхлой юкъера лаьрхІа доаш ешаш 28 процент лакхлургда. Предприятега кхоачаргьа эттара кердагІа йола оборудование.

Объединене керттера дакъе болх бераш новкъий бола кханех ба, кІезига хІана даьд цар мукъача хенах рационально пайда эцара. Цехаш Грозне тайи-тайнарча районашка, болх беча моттига массех километр гаьна ца йий, хІаьта транспорт массаза а ниве хул лерттІа болх беш. Оратора парте обкомагара дех цехаш цхьан моттиге вІашагІтохара эгара гергагІа йола помещенеш — шурий кухни берий приемники объединенена хьалургйолаш йоагІаш йолча органашкара лехар дар. Цо дош хулийтаргьа къахьегама оаксарле лакхъе, наха эша лерттІа хьалаш къахилийта.

Къамаьл чакхдоалаш нов. Сергеевас дех 1500 саг болх беш хургйола швейни фабрика Урус-Мартане хьалъяь яккхийтар, специалисташи фусамаш чІоагІа эцаш бола наха квартирашца ІалашІера наха чубаха цІенош хьалдеча гІулакхана дакъа лоацаш хилара объединенена новкъостал дар.

Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза бригадира С. А. Асиева дийцар дІадахача пятилетке боахамо юртбоахама продукци дукхагІа йоаккхаш пачхальакхенга йоахаш даьхача толамех. Из карагІдаьннад эттара хьалха кхачшха дІадуьна дар дукхагІа лакхьергдолаш лаьтта хьелдарах. Ялат хулгьанга, масала, ахе шера гектара тІара лерхІаш 17,2 центнерагара 20,4 центнерага кхоачаш лакхденнад.

Къаьстта белгалда колхозе укх тІеххьарча хана хинна хувцамаш, уж хилар юрта боахам шийбра парте правительстве пайдане дола гІулакхаш тІаэцар бахьан долаш. Колхозхоша хьалйир хьийбашта йола массехх помещенеш, алат лоаттаду капитальни зернохранилище, зерносушилкаш, механически мастерски, хьайра, сомаш чакхбоаха завод, столови. Хьаддаь доацаш латт культура ЦІа. ДикагІа хулаш латт юртарча къахьегамхой бит, лакхлу цар вахара хьал.

Из карагІдалара боккха лоархІам болаш хилар колхозни парторганизацеи. 72 коммунистах нисарчха доаннаш производстве болх беш 42 саг ва. Керттерча участкашка оттабь ба уж, эттара белхтохаме гІулакхаш тІадехи нарна. Шоай хьокхамца цар новкъта тІехьабоах берригa волхохой. Парте членех эттара хьнар дарех ва комбайнер Рамзан ІаддарахьмаІ, тракторист Мутаиев Абубакир, скотник Губиев Бесир, дукхха а кхьйола юрта боахама производстве ветуэластаи.

— Бакъда, белгалдаккха деза, — аьлар дІахо нов. Асиев, — юртбоахама производстве дегІайоалаяра резервех тха колхозе хІанз а боаза пайда ца эцаш хІилар. Лоха я лаьтта лакхдара культура. Боккха майбоагІаре пайда эцаш оаха хий докхача лаьттах. 1472 гектара тІара хьункъаш лакхбараш хий деза 200 гектар хула керда лаьтта карадерзадараш 1971 шере доккхий капитальни балхаш де деза — кхаш шийрде, хий лакха сеть йоала, кьлузани водосбросащь хьалъе еза. Хий доллара ца тоаьча техника йоакхо е еза хьалхе а. Цу берригe тІехь тхоашта новкъостал дар дех оаха парте обкомагарен республика Министрий Советагарен.

Уж а кхьдола а доацаш шоай ханнаха къоастадаро колхозага бищ хулийтаргья кердача пятилетке юрта боахама продукташ дукхагІа яха а пачхальакхенга йоха а.

Тха боахам бахьдалараш — шура ваадара лостам болаш ба, аьнна белгалдаьккхар оратора. Колхойа бахьдалараш кьедераш тІанйнад доккхий дехкараш, бакъда уж шеи бола йоаш хьалкходу бахьдалараш ца хаддаш дІомйдергдий тхо, яхаш. Совхо гуралья сенна уж хьедаш лоаттадента дала йищ ец. Толамаш доах хьайбаш лелдераша а. Цунна теша ду дитташ дола доахан тха дукхагІа дебаро.

Колхозхоша дика кхетаду юкъера толам бахкхар шоаех хІорам хІара дешна низ тІабовийтар къахьегарех тийша долга.

Цар тІагІертта кийчъю бІаьста тракторош, юртбоахама машенаш. ДІадера дика хургдолаш кийчдаьд бІаьстий дІаоача культурай фу. Гуралье дІадийнача лаьтта йиза водпоршка яй. Лаьтташа гІоадал хургйолаш толашъю дуьлаш да.

Дешара дя массаза доал колхозе шерлу съезде хьалхара яхь. Хьашкон фермашкен болх беш бола къахьегамхой гІерт советски халкъа вахара материальни культурни боарам лакхбара юкъе шоаш а дакъа лаца. ХІама кхоллара парте оттаью Ісломате йоакха програма чІоагІа могаю вар. Колхозни политинформаторийи агитаторийи йоакхача группа производства еррига участкашка дІадоалйт керда пятилетка дехкараш.

Къамаьл де дош лу «Красный молот» завода истормашица СССР Лакхерьерча Совета депутата И. Г. Рыженкова. ДІадаьха, шу вай мехка геттара дика шу дар, йоах цо. Берригача советски халкъа шьане тха коллектив В. И. Ленин ваь бІаь шу дизара сийна къахьегама вахта лоаттабир. 560 болхло, инженерно-технически болхло, гІулакхера сaг ленински Юбилейни медаль еина ва. Мехка мехкдаьттахойта дика йоаз тха заводо арахецайи йола продукци. Лоашача хина оала карадерзалар оборудование кердай тайна. ДІахача пятилетка заводо хьайир газовой промышленнеста, химеи мехкдаьтта чакхдаккхарех кердача гІишлошта эша чоалхане аппараташ. Халонаш хилайолахешь, цеха коллектива толамца арахийцар газ доха сепарацие ен йола установкаш — бочкаш.

Доккхий толамаш доакача болха лоархІам болаш хилар социалистически яхь лоашта тІадалалача гІулакха коммунисташ бехктохаме хилар лакхдари. Дика результаташ лу партийни собранешка, бюро заседанешка, партийни группай собранешка коммунистий отчеташка лаьуагІаро. Оратора белгалдоаккх группарторгаш новкъостий Деменко, Садовой, Пономарев, Лунеев болча шоллагІча, кхоалагІча, пхеалгІча, ворхІалагІча участкий партгруппашна болх дика беш хилар. Берригa коммунисташ партийни порученеш йоаш хилийта гІерт цеховой парторганизацеи партгруппаши.

Бакъда цеха коллектива болх дикагІа бергбар, нагахьа санна материально-техническа снабжение юха ца тезаре, йоах оратора. Заводaга хІара шера хьа ца кхоачаш юс 3,5 — 4,5 эзар тонн листовой прокат, кулах кхьдола металли. Масала, 1970 шера мехкдаьтта аппаратура кхоачаш хьалхачаьяр 4000 тонн листовой прокат. Кулах хул цеха кварталии программа. Из шой эргІана Іеех болх ритмично баран продукци дика арахецаран. Лакхехьа латтача партийни пачхальакхени организацера цо дех материально-технически снабжени тоаяра шемкхиетта теркам тІабахийтар.

Цеха коллектива берригa ше тІабохийт, чурча резервех пайда а эцаш, парте XXIV-ча съезда сийла тІанйна дехкараш сийлена кхоачашдара.

Производство вІаштІехьдоаладараши коллективна кхетам дуроаш хиларах тарра оратора дІадо дуьц мастерни воккхагІа волча мастерни лоархІамах. Парте XXIV-ча съезда Директивай проекта тІа оттадаьча дІалехараш нанхара дац хІанз долаш доле хьал, яхаш. Из де сменни мастера дохаш кхьчар долчунна шийсдача лоха хилар, Іаькхача хана цу кхьаш боаране а латт. Цулухьа цу гІулакха тІа нхьашне а оаха титаш. Изатта утта хьал нийсде деза.

Халонаш эша а яц, аьлар нов. Рыженкова, партийни организаце хьалхашна завода коллективо сийлена кхоачашйир берхІагІа пятилетка, цо бахьан долаш Октябрьски революции орден а совгІат еарна. Правительственни доашача новкъача совгІато дехкарийна ву хьай а къахьегама дешал деза гІулакхаш де. Заводо мехкдаьтта аппаратурашкен новкъостагера шера дукха сенна парте XXIV-ча съезда кабоагІара вакьахІоргашдара толам лу ца партийни конференцена.

Къамаьл де дош лу «Гойтинский» совхоза директора А. Д. Кагерманова. Юбилейни шера деала толамаш новкъа тІа а чІоагІдеш боахаш къахьегамхоше сийленца дІахьу съезда хьалхара вахта, аьлар хоам бир цо. Лаьтта лелдераша хьайбаш лелдераши къоасам лоаттабу кхаккара хьункъаш хьайбий продуктивность лакхъяра тІехь.

— КПСС XXIV-ча съезда сийленa, — аьлар нов. Кагерманова, — тха совхоза коллективо сенна бола хьайбий продукташ кийчьяра хьалхарча квартала план лахлоа хьалха кхоачашергьа, яхаш.

Тха механизаторашо специализаци хьалчаре кийчъу бІаьста балхашка. Совхозе юрта боахане техникана ремонт ю хьалай, бІаьста дІаоача культурай фу кийчдаьд. Кхьашкара хьуваьь лакхбера совхзарчул дикка дукхагІа хьалаь органически удобренеш. ХІанз цо вешаш гурахье дІадийнача доррига лаьтта водпоршка яй.

Дукх дукхагІа дакха лоархІам оаха боалле шоай массехa шерa бробашкен, кхьза ферма йоалай.

Уж тІяхьаш дакхад совхозе парторганизаце организаторски болх тоабар бахьан долаш. Цо кертера теркам тІабохийт производствера коммунистий авангардни лоархІам лакхбара. Цо новкъостал ду берригача болхлойн специалистий къахьегама хьнар лакхдара.

Партийни бюрос хаддаза теркам тІабохийт кадраш харжаре, царна кхетам бабара, коммунистий производства керттерча участкашка оттабара. 75 процент, совгІа бола коммунисташ лаьттанца, хьайбаш боахаш, гІишлош еча, транспорте болх беш ба. Производственни бригадийта кулгалдеш ба керттерча дІахІа опыт йолеш лакха квалификаци йолеш нах.

Хоаш ма хадарра, коммунистически къахьегама сийлен цІи эттара хьалха хьалхагІа за кулгаш доаш хиннача тракторни бригадана ваар. ХІанз совхоза дукхагІбола болхлойа гІулакхера нахе коммунистически къахьегама ударникаш ба. Цар опыт дІанйо кхыча бригадийи фермайи къахьегамхоша. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна хьалхашка оттадьяв укх аттеланцо сийлена еррига коллектива из сийлен цІи яккхара дехкар.

Дешар, бакъдар аьча, геттара чоалхане да, бакъда тхо вешна тоаламла кхоачашдергдарах.

Коллективе беш бола организаторски кхетаман болх тоабара боккха лоархІам болеш да коммунистий собранеш кийчьелега уж дІаяьолгега тоадар. Хан-ханнахьа собранеш е гІерт партбюро, шога дувц организационно-партийни политически балха, болхана балха эттара лоархІамера дехкараш. Цо дика новкъостал ду производствен общественни вахарен коммунистий хьнар лакхдара.

— Бакъда кийса хургдацар, — йоах дІахо оратора, — партийни балха тІехь доле кхоачамбоацараш ца дийцача. Дукхьала дІадала деза парте XXIII-ча съездан кул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумашен дІадехараш хІанз а дизза кхоачашдеш дац, аьнна.

Доккхий а массаза хургдолеш тешаме а хьункъамаш дахара оаха хІанз а боаза пайда эшин хий дехкача лаьттах, органически минеральни удобренеш. Цунна тешал ду укх факташа: хьалаш цхьатарра доалашеhь бригадий хьункъаш тайи-тайнара ба. Из да кханка дІадийнар хьункъадара торонех тайи-тайнара пайда эцаш хилар.

— Къилбаседа Кавказе, Российски Федерацe хьалха латта республика хилара мел эша торонаш йоаш я Нохч-ГІалгІайчехьара из къамаьл даь чакхдоалеш нов. Кагерманов. — Юрта къахьегамхой тІахьех ах кердача пятилетке цу хьалхара латтар лакхара.

Трибуна тІа ва № 7 йолча Грозненски треста монтажни управлене парторганизаце секретарь М. В. Сидельникова. Делегат вон конференце со вайташ, № 7 йолча Грозненски треста Ленина орден лелаеча монтажни управлене коммунисташа тІадиллар тха коллектива КПСС XXIV-ча съезда кхьадола толамаш даьха новкъайодаш хилар дІахайта. Пхе шера алам оаха кхоачашйир гІишлошхочун Ди тІаккхоачаш, 1970 шера задани 1 ноябре тІаккхоачаш кхоачашйир оаха.

Вай мехка хулаш йола технически революци тха профессига а кхьячай. Болх бе йоаламейтаб лоалорна, турбен вІашагІхоттаи йола поточни линих, трубопровода юсаляи ен йола автоматически линих. Из бахьан долаш хьахьегама оаксарле 5—6-аза лакхъелай, нах мукъабаьлийб халача, еккаелашна беча балхах. Шерра механизаци яр бахьан долаш узлаш вІашагІхоттара хилаш лоаттъелар, из болх дикагІа хилар.

Тха управлене партийни организаце боккха теркам тІабохийт монтажникий кхетамни балхе хьалаш тоалара дешаш. Къаьстта гІишлош шоайдаш хьалъяра.

ДІахо ше къамаьл деш нов. Сидельникова белгалдаьккха наххиларе, кхьадола толамаш далле ба, партийни организаци кхетаду болх тоабара хІанз е доаля кІана цаь ца хилар. Дукха кхоачамбоацараш да социалистически ялх вІаштІехьйоаккхача, боагІаца боараш ца гойтаре агитаци, ледаре бу кагирхошцаре болх. Общежитешка кагтхаза мара болхаш управлене кулгалхой общественни организацей аьрдалаш.

Тха управлене ПТУ-5 йола базовой управлени я, аьлар дІахо оратора. Къахьегамаш ханарга боалара кийчъбу оаха кагирхой. Оаха нийса дІахьожаберан тайна ла цар дукхаха хІана. Цунна дувзадена чІоагІа ІатаьІаш хул тха балха тІехь даьна гІалоташ кхоачамбоацараш.

Нов. Сидельникова лоашка дуьц городской транспорта балхах. Укх тІехьарча хана дикаа хьалйинай автобусаш трамвайна паркаш, дукхала трамвай еыйтьйн хьалъд. Старопромысловски районе болх нихь тоабаьй. Цу берригна а бахь хилийтар болхлой дІа-йода хулдинга тоала, къаьстта, «пишцка» сайьетанка. Бакъдa нийслуш дa тІаххьерча остановкашка 7—8 автобус оаха латташ, хІаьта бІаьвг бола наха царга хьежа сахьтдеш юкъерча остановкашка латташ хул. Из Іатить балха, тха къахьегамхой болам бохабу во. Уж кхоачамбоацараш дІадахара дола хІина де деза горисполкомоа.

Къамаьл де дош лу Ачхой-Мартана къахьегамхой депутатий районни Совета исполкома председатела нов. Л. Х. Джамбулатовейна. Берригача мехка шерра кийчо я Коммунистически парте XXIV-ча съезда,—йоах оратора.— Халтьа теркам тІабахийтаа общественни производства эффективность хьаьддa лакхъяра, боахама доал дерa дикагІйола методаш юкъейоллара.

Районе цхьабола болх бай мехе чубаха кІенош хьалъдира, хІаьта аштта культурно-бытовойи медицински учрежденешта эша помещенеш хьалъяре. Хьйаьттай районбытхоыбайта поликлиника, фельдшерско-акушерски пункта йоле керда зданеш, СаьмугІашка хьайийлай участкови больница, хьалъяь школа, бІеь школана хьатІадаьа цІенош, 8 магазин, товеш а районни центр, кхьйола нах баха пункташ.

Ачхой-Мартана района отчетни доклада тІа яь критика нийса я аьлар нов. Джамбулатовас. Районо кхоачашъьйна юртбоахама продукташ кийчъяра аха шера алам. Мехкаьтта кхоачамбоацараш да юрта боахамe, къаьстта хьайбай боахаме. Цхьабакъда кердача шерa хьалхарча бетта эхаш пайда беш болх бе вьпай совхозаш, из чІоагІа гІайгІуам да.

Хоаш ма хилара, шоашкара дахна гІалат кхетадаре, самокритика яр — деша цхьа оагІув мара яц, йоах нов. Джамбулатовас. Де дезараш белгалалар, практически дехкараш кхоачашдара нах оарцагІбарах—ва да хІана районни партийни организаце къахьегашдар.

Юрта боахама кулгалдара тхадара, капитальни гІишлош хьалъяра района совхозашта яла тІа а средствош хьожаяра, планировани методаш эргахьара деза уттаду нов. Джамбулатовас.

Оаха чІоагІа йоахо ю юрта боахама. «Самашкински» совхозе землеустройство чакхъьккхай, чакхъьккхай «Лермонтовски» совхозера землеустройства проект. Уж берригa дешаш къоастадара новкъостал эш тхона КПСС обкомагара, республика юрта боахама Министерствагара.

* * *

Конференци бола чакхбоалаш къамаьл дир парте обкома секретара С. С. Апряткина.

Конференце могабир КПСС обкомо баь болх, областной партийни организаце аргІанара декхараш оттадаь шерра боархабо соцам тІа а ийцар.

XIII ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

КПСС XXIV СЪЕЗДА ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТАХ ЯЬЧА ДОКЛАДАХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

1971 — 1975 шерашка СССР-а халкъа бахам кхе шера кламагӀа дегӀабоалабара КПСС XXIV-ча съезда Директивай проектах йолча докладах яьча пренеех хьалха къамаьл дир КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галкевас. Цо дийцар КПСС райкома пленум хиина хиларех, дукхача наха дакъа а лоцаш Директивай проект юкъах хьайийлла партийни собранеш хиина хиларах. Цу собранешка дакъа лаьцад 30 эзар болхлочо, гӀулакхерча наха, инженерно-технически болхлоша. Тахка и тезка ерригача резервех пайда эцара, производства экономически эффективность лакхъяра тӀеравень боккха мах бола дукха предложенеши дешаши аьлар.

Дикка а хеташ Директивай проекта тӀа белгалдаьккхаш дӀахо планированни управлени яр эргӀадаккхарй оттадаь деккараш. Из нийса да. ХӀинз аьлча планировани еча кхоачамболцараш нийсдалар бахьан долаш дуккхача предприятеш ритмично болх бе, хадданза болхаш сецаш болх беш, цхьачар кхоачашьяц планаше социалистически декхараш. Планированани еча кхоачамбоаларӀш нийсалдак бахьан долаш дукхагӀна дакъе районерча эхе предприяте кхоачашьяйзар продукцена реализаци яра план, продукции лакха дикал йолаш йоалашехьа а. Производства планашта сихха коррективаш ярай хьашташ Ӏомаа деш нел потреблени хараи предложенеш тийнай.

Района къахьегамхоша раьза хиина тӀаийцай наха чубаха кӀеноп хьаллера йола керда планаш. Районе, цуь малхбалехьарча дакъка тӀа урагӀъахай ках чубахча цӀеной бӀарча комплекс, цар цу бах 3700 метал. Цох кхаъ кинбоб наха. Цхьабакъда, раьза кида йиш йолеш дац наха чубахе цӀеноша хьалдеча планировинех капиталовложенешта сихгӀа ассигновани ец хилара, хӀаьта теханара горош уж йоалаш хила йиш йоапаш йола бытови, культурни, медицински помещенеш шоллагӀча плане латтаре. Предложенеш тийнай бытен культуран объекташ хьалъеча еш йола ассигновани дукхагӀа а кулийташ кхина цхьане цӀеноша кӀала тӀхашта, бытови комбинаташта, цӀеной кухнешта культурни учрежденешта дахрхӀа помешенеш хьалъеча планировани ергӀола гӀулакх дара.

Массане а раьза хиина тӀаийцар Директивай проекта тӀара «Советски кхаллега дикагӀдола къахьегама хьалаш хиллйтаран кхуеш йоагӀеча тӀехьенна кхетам баларан йола мероприятеш чакхйоахийла» яха положени. Собране довкъешхоша тӀадожедиа мамогта сихагӀа берий бешамаш, ясеш хьалъяра проблемаш къостаир, цу дакъе дийнахь буса бераш хургдараш, йӀаьххача хьаа бераш хургдараш а йолаш.

Цул тӀехьагӀа нов. Галкевас дийцар къона болхлой кадрех кийчъяра дешах лаьца. Цу гӀулакха лаьрхӀа КПСС райкоме ужх деношка хилла ветераний, производства новаторий совещани. Цар дага э баьнне тӀаийнар тайп-тайпарча профессех бола къона производственникаш кийчбера болам дӀаболабара республикерча баккхтӀа хьалха латтаранка производства ветеранашка де кхайкарал. Тоьша мегаргиа из сийдола бойзан республикерча къахьегама ветеранашта раьза хиина тӀаэвлайтинадарах.

— Парте XXIV съезда Директивай проект тха боахама къахьегамхоша, берригача советски хаха санна, чӀоагӀа раьза а болаш юш, — аьлар ше къамаьл дош «Джалка» совхоза бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Т. М. Муслиевас. — Цу документа хӀара дугӀаро тӀа сун да халкъа йоккхо парте еш хилара цун материальни духовни хьашташ дизаа кхоачашле гӀертаи из хилари.

Доккхий экономически хувламаш де лаьрхӀах кердача пятилеткагӀа. Толам баккхар вай кӀсанех тийшаи хӀарене цу юкъе доча хилъах тийшаи да.

1966 шера аз кулгалдеча звеноз печчахьалкхенна хӀара гектаро тӀара дӀаелар 442 центнер шекара свекла планагӀа яле езаш хинар 120 центнер мараьйоаллача. 1967 шера — 534 центнер. Тха къахьегамхоша кхоачамбанзар карагӀдаьнначой хьуккъам лакхбаре керда кхьъаш лехар. 1968 шера авено хӀара гектара тӀара чуера 583 центнер. Цук тӀехьа доагӀача шера овха уйла йир йоккхача майдашка дикка хьийкъа свекла йишта кхеергья аьнна. Боахама кулгалхоша хьалладьаар тхо. Тха звена базе вӀашагӀъелар бригада. 90 гектарех хӀаране тӀара чудене мерза оплаш 452 центнер хилар. ХӀаьта дӀадахача юбилейни шера хӀара гектара тӀара чуера 462 центнер шекара свекла.

Парте XXIV-ча съезда сийленна наккъахара кхье яьначагӀ бригадас керда социалистически декхараш тӀаийцад. Тха дерригачагӀ пятилетка хьалхарча бӀаьстанна дика кийчо яра, шекара свекла плантацешта еш йола обработка тоаяра, цар хьукъам лакхбара. Кийчъяьй техника, вӀашагӀъехкай свекла кхеерий звенош, цар цоьй знанеш лакхъю агрокурсашка.

— Тха а де эгера хьалларча ергӀана къоастаде деза дешаш, аьлар нов. Муслиевас, уж къоасталар тийша да лакхе латтача организацеех. Тхона хашнаьа хилийта минеральни удобренеш, къаьстта гранулированни яраш а йолаш. Нагахь хьаеча а тӀехьа а лаьна мара яьаьц, за тилийтачуз тӀехьагӀа мара.

— КПСС XXIII-ча съезда решенеш цун тӀехьа хиина партен правительстван сопамаши нахара юкъе а кхуэхьаш, — йоах «Грознефтехимзаводы» объединене начальника Г. Ф. Пальчикова. Предприятей коллективаша партийни организацей кулгалдеш толамие кхоачайир кхе шера плани В. И. Ленина ваь бӀаь шу дузача дешта сийленна наккъабахара тӀаийца социалистически декхараш. Пхе шера планал совгӀа реализаци яь мехкдаьтта продукташ иттаьц миллионаш соьмий мохьа я. ПланагӀа лаьрхӀачул совгӀа пайдахьалхдена бьаь пайда хилар 43,7 миллион сом. Къахьегама овсарле 31 процент лакхъелар, залавех 41 процент мара лакхъяла из эзеча. Арахьа йоладьй керда мехкдаьтта продукташ, цхьайолча установкашта реконструкци яьй, из бахьан долаш лакхъенай цар къахьегама овсарле. КарагӀдаьнар кху дукхагӀа де йиш йоалррех дап.

Кердача кхе шера планагӀа парте XXIV-ча съезда Директивай проекта тӀа лаьрхӀад мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте араеща продукци 1,5-зза дукхагӀа хилийта, мехкдаьттахимически — 1,7-зза; къахьегама овсарле — 1,5-зза лакхъе, кӀезигсернисти дизельни доагор, лакхаоктанови бензинаш арахецара ӀалашдӀ, хиина лакхъе дерхӀ арахецача ерригача мехкдаьтта продуктий дешал, къаьстта смазочни даьттий яр а йолаш. Цунна дуьзаденна кердача пятилеткагӀа объединена хьалхашка латт доккхий декхар. Реконструкци яра чотах чакхдоаккха мехкдаьтта 12,6 процент дукхагӀа хилийта деза, мехкдаьтта заводашта реконструкци яра генеральни план кхоачашьелга дӀалададе деза, болх бе йоалалийта еа керда мощностащ. Цунна цхьана Грознерча Заводской районера фенниа бассейнаш дӀахо цӀеньяра йола мероприятеш чакйоахаргья.

Директивай проекта тӀа йоакха тарко ю производствана управлени еча экономико-математически методей вычислительни техника средствай пайда эцаре. Объединене хьалье лерхӀаш я вычислительно-информационни центр. ДӀахо а культурно-бытови хьалаш тоадара пятилеткагӀа хьалде лерхӀ 80 эзар квадратни метр хула наха чубаха цӀеной, 600 моттиг йола берий учреждение хьалъе, пайда эаргба 180 миллион сома мохьа капиталовложенеех, царех 120 миллион сом дӀадохийтаргба гӀишлон-монтажни балхаш деча. ДӀаяхача пятилеткагӀа пайда ийцачул моззе дукхагӀа хул из.

Цунна дуьзаденна оратора дех парте обкомагара Грозне «Грознефтехимстрой» яха специализированни трест вӀашагӀйоалара йоикъостай дар, цо дукхьаза мехкдаьтта чакхдоахеш мехкдаьттахимеч объекташ яара хьал а ергӀоапаш. «Главнефтеснабыт» Грозненски управленегара, машинмальна отделенегара чакхъяьха мехкдаьттаи мехкдаьттахимеш продукташ хӀваздапа Ӏалашдара де дезараш тӀехьа а из теттаи сихха кхоачашла хьалехар, хӀаьта аьча арахеца продукци шерагара шерага дукхагӀа хургья. Оратора иштта дех парте областной комитетагара Грознера мехка юкъе мехкдаьтта продукташ дӀакхахьийтара йола продуктопровод хьалъяра дешаги хьажар, цу лоарахӀамерча объекта эш проектно-сметни документаш кийчдеша сихар.

Дош лу Грозненски гарнизона офицера В. Х. Калмыкова. Цо Ӏодеш Краснознаменни Къалбаседа-Кавказа тӀема округа тӀемо советен Политически Управлене XIII Нохч-ГӀалгӀай областной партийни конференце делегаташка дайта моарша.

Цул тӀехьагӀа оратора хови бу гарнизона бӀухошта деррига советски халкъа санна кхаъ хиина коммунизм хьалъеча башха дика толамаш дахарах, чӀоагӀа доккха а деш безам тӀа а баха Ӏомаю КПСС XXIV съезда Директиний проект. ХӀаьа еш а партийни комсомольски собранеш, лечин состава собранеш, лекцеш еш. Докладаш ю, промышленносте, юрте боахаме хьалха латтарашна вӀашагӀбеттаду. Из дерригa тӀадерзадь да дӀара бӀухочо йӀсалгӀча пятилеткагӀа хьалхашка латта доккхий деккараш кӀоаргӀагӀа довзийтара.

Нов. Калмыкова дувц бӀухоштея республикерча промышленни предприятешта, творчески коллективаштеи юкъера шефски бузамаш чӀоагӀлуш латташ хиларах лаьца. Машар лорабеча бӀухой атта йоацача службе вай Даьхен кхерамзле лорача новкъостала ду цу беркаерча доттагӀало. Офицера тешам балар конференце делегаташта Грозненски гарнизона бӀухой дӀахо а шоай посте фийла латтаргхилараи машари советски наьха къахьегами тешаме лорабергхиларахи лаьца.

Боахама экономика чӀоагӀъяра дешаш правленеи парторганизацеи иштта къестоду дийцар Шалла района XX-ча партсъезда цӀерагӀча колхоза председателе А. А. Вакилова.

— Тха колхоз дикка холуш чӀоагӀъенней. Кхоачамболлаш за дӀаяхача пятилеткагӀа хӀара шера колхозо бah пайда, юкъера лаьрхӀача 492 эзар сом хилар, цул хьалха яӀяхача пятилеткагӀа хӀара шера цо бah пайда 235 эзар сом мара доацача.

Хулаш бола пайда лакхагӀа ме хул торо хулийт производство техническии Ӏалашъяра, гӀишлошъяра тха колховкой къахьегамаш бытен хьалеш тоадара [illegible] неш толамца кхоачашде. Укх тӀеххьарча хана хьалъяьй бӀарча хьайбай боахама горазов. ЦӀеношка бахараш коммунальни гӀулакхаш дарали хьайбаш деладешнара аьча дакихац.

КПСС XXIV съезда Директивай проекте керттера терхаи тӀабахийтаб халкъа нахара горонаш тоадра. Парте советски сага дас санна йоакхо еш хилара дӀадех вайгара дукхагӀа теркам беш производства резервех дикагӀа пайда эцар, дӀахо колхозхой вахар тоадара керда торонаш лахар, Ӏарра эш хьалеш Ӏалашдар. Цу даьккъе цхьадола балхаш хьал оаза, хӀаьта кхы тӀа а де дезараш дукхагӀа да.

Директивай проекта тӀа белгалдаьккхад управлене цига эргадаккха дезаш хилара юкъерча звена болх тоабе безаш хилара. Вай практикана юкъеденад лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенешка специалисташ кийчбелга. ХӀанз колхоза чотах дешаш ва 13 саг.

Цхьабакъда, кхараш кийчъяра дешаш тхона массаза мегаш гхоай кизаца къоастаде, юрта боахама Министерства новкъостал эш тхона. Цхьан профессех бола специалисташ кийчбича кхыча специальностех бола нах ца тоъаш хулаш а моттигаш нийсу.

Къийла кхахьа долаш дац бекаш, кизга тара ца хилар бахьан долаш дукхха продукци йоаш хилар а. Ший хаиахьа еррагча продукцена реализаци е низ кхачаи тхе. Директивай проекта тӀа белгалдаьхад уж тайпара йола дешаш къоастадара таьхьеш а. Вох тхона кхаъ хиннаб.

Къахьегамаш политически хьамар йӀаьнна юкъ тха колхое Директиний проект. Тоабайб шоай болх ахархоша, механизатораша. Хьийбаш лаладераша лаьрхӀах парте XXIV-гӀа съезд хьалла ши хӀара хьалха хьийбай продукци пачхалкхенга йоакхара квартала план кхоачашъе.

Дош лу облсовпрофа председателе О. С. Белиева.

12 за доьнна, аьлар цо, партийни болхлойи собранешка, агитаторийи политинформаторийи беседашка, ахайоалаю, радиос, учреждений, колхозий, совхозий коллективашка керда пятилеткагӀа йола КПСС XXIV съезда Директивай проект шерра юцаш латта. Парте кийчбь планаш дог гохадолийташ йоккхеи кӀоаргеи я. Цар вайга хӀаране торо хулийт кхе шу хьалхагӀа хургдар, вай Даьхене эйсалгӀча пятилетке хургдола тамашийна хувламаш хьуьта бӀаргагу.

Цо вайга хӀаранега де а долгӀеш доккхал дайт вай сийлахьбоккхача Даьхенах, хьамсарча Коммунистически партех, кхы а дикагӀа къахьега уйла чуйпассаю.

Директивай проекта тӀа шерра а хоадамболлаш а хьахьоах бохама доаладара школа, коммунизма школа хиларах терра бола профессиональни союзий лоархӀам. Профсоюзашта хьалхашке декхар оттаду производствано доал деча, Ӏилма-технически прогресс еча къахьегамхой кхы а дукхагӀа юкъеоза, социалистически яхьа байрах кхы а лакхагӀа айе, социалистически дисциплина лоархӀам, къахьегамеи общественни доалахьеннеи коммунистически гӀулакхаш долаш ваь хьалхехбе, производства новаторийи хьалхалаттарийи опыт дамогта даьллана а йоржае а, къахьегамхой болх, быт, салоӀам тоабара инициатива йолаш деладе къахьегама законодательство кхоачашъяра йӀехдашта терко е.

Ӏоамаяа опытах пайда а эцаш, аьлар нов. Белиева, гӀерт тхо уж декхараш кхоачашде. Областной партийни организаце кулгал а деш даим новкъостал а деш профсоюзни организацешта дукха организаторски кхетамех бола бу КПСС XXIII съездеи профсоюзий XIV съездеи решенеш кхоачашъяра.

Берригача мехко санна, вай республика профсоюзни комитеташа ленински юбилей езачеи парте XXIV съезда кийчо еча хана тоабир социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхареи цун кулгалдареи болх. Облсовпрофа V пленуме дийцар КПСС XXIV съезда сийна дӀахо а социалистически яхь йоаржаяра дакъе республика профсоюзни организацешта хьалхашке латта декхараш. Юбилейни шерех бӀарчача пятилеткех лелаьча социалистически яхьа итогаш яьй.

Кийчдаьа съезда хьалхарча яхье хьалаш. Шоай декхараш ханал дьалха кхоачашдаьча хьалла латтача коллективашта бокъо лургья республика цӀерагӀа КПСС XXIV съезда луча рапорта кӀал кулг язде. ВЦСПС-а яьча решенегӀа съезда сийна лелаьча яхье итогаш еагья хьалхарча квартала баьца балха результатага хьежжа. Эггара доккхагӀа толамеш даьча коллективаш дӀаязьергья «Съездагара съездага» яхеча республика къахьегама сийлен Книжка тӀа. Производства хьалха латтараштех яхье котбаьнараштех совгӀата мах боацаш льготнии путевкаш тергъа салаӀа социалистически мехкашка, вай мехка туристически базашка баха.

ДӀахо нов. Белиев дувц облсовпрофа партийни организаце коммунистий теоретически кийчо лакхъяра дукхагӀа терко еш хиларах. Укх шера вӀашагӀъеллай «Ӏилма-технически прогресс а профсоюзаш» яха проблемни семинар.

ХьалхагӀа санна хаддамза йоакхо ю профсоюзаш кадраш активи кийчъяра. Коллективашка къахьегама социалистически дисциплина дешаш дукхагӀа теха а ца чӀоагӀъяра тӀаберзабь организаторски кхетамех болх дикагӀа бе а лаьнай профсоюзни комитеташ. ВЦСПС IX-гӀа пленум хиннача тӀехьагӀа профсоюзни комитеташ дукхагӀа теркам тӀахийта яьнай къахьегам йораберан кхерамзле техника лелараш. Цхьабакъда производственни травмаш хӀанз а дукха хул.

Цул тӀехьагӀа нов. Белиева дийцар Нохч-ГӀалгӀайче керда санаторно-курортни база хьегӀайоалаяра перспективех. Цо хоамбир, укх шера Чернореченски поселке 850 моттиг йола сагоӀа цӀа, 1972 шера «Серноводск» яхача курорте 500 моттиг йола цхьа корпусе хьалъе аьнна ВЦСПС-е решени ярх. Цул совгӀа, укх шера эксплуатаце дӀахла еа Грознерча Бековски шин туристически база. Укх шера цар чудоарга 10 эзар совгӀа турист. Цо дӀаькха а хьахьоах вай мехкарча къахьегамхой унахцӀено лорараа вахера-хьал тоадарах партен правительствай даим йоккхо елга.

КПСС Ведача района хьалхарча секретара Н. Д. Дахаева хоамбир доьнии района къахьегамхоша дегаш гӀоаххьеи КПСС XXIV съезда Директивай проект юцаш хиларах.

Района партийни организаце деррига а ду из исторически лоархӀам бола документ наха шерра хӀадовайтара. Массанахьа а чакхъяьннай колхозий, предприятей болхлойи гӀулакхерча нахьи собранеш, цига дукха тийкай хоадамболаш йола предложенеш.

Кировей Орджоникидзей цӀерагӀча колхозий, лесхоза, кхыча коллективий а партийни организацеша производства эффективность лакхъяра ояргӀбахкер беррига къахьегамхой. ХьалхагӀа тӀехьарчи хинача лесхозо пайда а бешакхдаьккхар шу, лакхара хьокхамаш дахарах цуьнь хьожайш Российски федеране карара-кара тела ШӀе байракха вахач премия.

ХӀанз шерра эвлай районе КПСС XXIV съезда сийна йола яхь. ВӀаьсте кхашка де дезача балхашта кийчо еш а колхозаш, юртбоахама техника ремонт яь йоалаш латт, кийчбеш ба аьрмахоша боалам. Хадоаш кийслойе а цо Ӏаэгора дехач хьайбаш. ЛоархӀаме мероприятеш чакхьха еза йӀсалгӀча пятилетке. ДӀаяхача пятилетке дьяйккхачул шолла дукхагӀа доаккхаргда дух, сом — 2,5-зза дукхагӀа боаккхарба.

Пхе шера хьайбаш жаа шоззе дукхагӀа дебаде дезарна дувзаденна хьайбаш доакъарашцеа даьсӀенашцен Ӏалашде дезаргда. Из проблема толаме кхоачашъяра дӀамаш дӀахо лаьтташ эвларгда. Жера леладе керда участкаш а эзарга. Из доп къоастадар дех оаха парте обкомагареи республика Министраш Советагареи.

Тхьамка доаккхила наьха санна дегӀадоаладе дерхӀ оаха. Совхи оаха кхеадьъар 140 тонн тхьамка, укх шера из цифра шозза йоккхагӀа хургья. ХӀаьта сушилкаш яц. Цудухьа тха тхьамка дика а халаи. Хьалъе еза 20—25 сушилка. Цу гӀулакха тхона эш; фер эш.

Отчетни доклада тӀа йоаз соний гаьлаш дӀаера лоаман босеш кардерзае аьнна. Тха пхе шера плана тӀа соний бешамаш 5 — 6-зза дукхагӀа хилийта лаьрхӀад. Лоамий босеш тхаммига хӀанз а кардерзадаьна.

Уж кардерзаеча новкъостал зара тха районе соний бешамаш лелаю цхьа-ши совхоз вӀашагӀйолалар дех оаха.

Кепатеха араьккха йӀсалгӀча пятилеткагӀа йола КПСС XXIV съезда Директивай проект, аьлар ГрозНИИ директора А. З. Дорогочинсие, укх тӀеххьарча заман эггара лоархӀамегӀа йола документ да. Берригача советски наха дех чура къоабалу из.

Цхьадолча лостамех Советски Союзе кертера институт хинной тхьача. Цун коллективо айхха бузамаш лелаьяв вай мехкарчея социалистически пачхьалкхенина дукхача мехкдаьтта чакхдоахача заводашта. Дукха хӀаман карагӀдаьннах керда процессаш хьаеча.

Директивай проекта тӀа белгалбаьб производство эргадьккхара доарахӀам, химически технологи керда процессаш кийчъелга промышленни юкъейоалаелга сихха дерхӀ. Цунна дувзаденна цхьайола предложенеш йоалае безам бар са.

Института Ӏалманхоша летачок, проекта тӀатоха деза керда лакха эффективни катализатораши адсорбентааш шерра кийчъянна юкъеккхахьанзаш ерг ца хилар. Боккха пайда лургбе катализатораш хьаяра лерде молекулярни пашаш лууш. Цо дикка лакхьергья производства эффективность. Цудухьа экспериментаи елга сихде деза. ГрозНИИ хьаьъча «Цеокар» яхача кердача цеолитни катализаторах пайда эцаро бедалаж кху тӀа а 25 эзар тонн дикагӀа бензин доаккха йиш хилийтар, хӀаьта 100 тонн катализатор а хилийтар. СихагӀа вӀаштӀехьъяккха деза керда катализатораш адсорбентааш хьаелга, эггара хьалха цеолитий молекулярни пашай лоарда тӀа а хьееш.

ГрозНИИ-а «СевКавНИПИнефти», кхыча а институтий цӀерагӀа нов. Дорогочински предложени лу Директивай проекта шоллагӀча раздела тӀа укх тайпара дешаш тӀатоха:

«Керда техника хьаелга сихдера тоаьаша организацешта, цар заводаш аларга хьежжа а йолаш, хьалхарча аргӀанца материалаши оборудованаши лоаттаяйла. Машинаши приборашиш еча предприятешта программа юкъерча боараш 5—10 процентага кхоачалеш институтий заказаш кхоачашде бакъо йойла, уж мичча хана лойла. Опытни, пилотни, лабораторни установкаш хьаелга проект дӀакхьачача ях беттал тӀехьа ма доаккхалда».

Шиш къамаьл чакхдоалаш по аьлар, ГрозНИИ Ӏалманхоша кердача пятилетке оттадаь деккараш кхоачашдергда, хӀаьта коммунизм хьалъеча шоашара доагӀа дакъа а лоацаргда.

Тоабуна тӀа ва Гудермесски локомотивни депо парткома секретара М. М. Гараева. Коммунистийна, локомотивни депо берригача болхлошна чакхйоаччача партийни, болхлойи собранешка даттура къоабалъь тӀаийцай Директивай проект, кхы а шерагӀа социалистически яхь йоаржаяьй КПСС XXIV съезда дека ма донатӀера хьалхахьахараш кердача пятилетка хьалхарча шера план хеьаа хьалха кхоачашъяра.

Партийни съезда накъайолча депо коллективо мухьаш дӀекхахьара 1970 шерара план 104,9 процент кхоачашъяьй. Поездаш тоаза лелаяр бахьан долаш хикагӀча машинисташа ялх эзар тонн гаргга дизельни доагор кхоаьхб. Дукха болх баьб НОТ-а комплексни плана юкъеяхьара, производственни процессаша автоматизаци механизаци яра. Электромашинни цехе юкъейоалаярь дьятт типови электродвигателашта ремонт ю поточни линия, хӀаьта съезд хьалхача дийнахьа из эксплуатаце дӀалургья оаха. Профилактически цхьакара цехе хьа е яь болх бе йоалалийтай тепловозашта ремонт ю встакадаш.

Уж толамаш даха вӀаштӀехьдьянна партийни организаце болх тоабар, коммунистий, депо берригача болхлой партийни производственни декхар кхоачашдара хьалхара беккотохам лакхбар бахьан долаш.

Цхьабакъда тха балха юкъе кӀезига дац цӀенхоштта кхоачамбоацараш а. Цхьаболча хана во ю ремонт, дерттӀа гӀулакх дац тепловозашта. Къахьегамеи технологически дисциплина телкаш моттигаш хул. Уж гӀелаташ сун а юкъаватцарех цхьаболч партийни организацеш, хӀаьта цар уж дӀа а доах. Бола тоабара керда торонаш оаргӀайолаз депо болхлоша. Цхьайола далонаш кийслу коллектива. Масала, тоаш яц запасной оаттаалаше материалаш, из Ӏатка ремонтни мехий балха. «Тепловозий локомотивни бригадай болх вӀаштӀехьбоаккхача цӀенхоштта гӀалатаи дуваийт диспетчерски аппарата», дукха нах хувлаху бокхаро дӀабувлаш, тоаш яц квартерраш, детсадаш, яслеш.

Цхьабакъда локомотивни депо коллектива лоттьаш темпаш, уж хӀара шера лакхлу, кхы лакх а хургья.

1971 — 1975 шерашка хьалха боахам дегӀабоалабара дхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай проектах пренеш чакхйоалаш, къамаьл дир республика Госплана председателе Е. В. Брыксина. Укх пятилетка керттера декхар — социалистически производство дегӀайоалаяра дӀкхача темпийн цун эффективность лакхъяреи лерда тӀа халкъа материальни культурни боарам лакхбалга — дукхагӀча дакъе тийша да производительни низаш хӀа-юха нийсделгеи планировани елгеи дӀахо а эргадьккха тоадарех.

Планировани еча организашта хьалхашка декхар оттадьа планаш задана Ӏилмаи ларда тӀа уттаелга лакхде, уж кхоачашъяра тӀехьа лоаттабу тӀехьоламе чӀоагӀбе, халкъа боахам дегӀабоалабара перспективни планировани яра методаш тоае, аьнна. Укх гарггарча хана промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша, транспорта, гӀишлошъярче организацеша укх шера халкъа боахам дегӀабоалабара хьалхагӀа оттадь плаьаш Директивай проекта тӀа оттаьча заданеша хьежжа нийсъе а тоае а еза.

1971 — 1975 шерашка дукха хӀама ца эшаш 47 процент дегӀадоагӀаргда республике продукци арахецилга. СихагӀча темпашца дегӀаухаргья моттигера, гимион, металлообрабатывающи, ӀӀга, кхачан промышленность, лаьрдоли а тайпаш.

Къаьстта доккха декхар латт, аьлар оратора, капитальни гӀишлош хьалъяра дакъе. 40 процент дегӀабоагӀаргба капиталовложеней боарам. Промыслаш кийчъе а кардерзае а еза вай, реконструкци е еза мехкдаьтта чакхдоахача заводашта, кхачан промышленноста предприятешта. Вай хьалъе еза керда хлебозавод, реконструкци е еза № 1 йолча хлебозавода, хьалъергья йоккха винно-коньячни комбинат, реконструкци ергья Грозненски горнокомбината.

ХӀара шера республике хьалъе дерхӀ 200 эзар кв. метр хьалхе дола цаьх чубаха цӀеной. 1300 а моттиг йола берий учрежденееш хьалъергья, школашка 1200 меттиг оттабала йола больницаш. Чакхъяьннача пятилетке дӀайолаь объекташ йистехьа еза. Царех да пединститута здани, нефтяной института дешара корпус, драмтеатр, кхыдараш а. Цунна дувзаденна дукха проблемаш латт, хӀаьта царех керттерьар а гӀишлой индустре база дӀахо а шорьяр. ГӀишлой организацей мощносташ дегӀакхувлар. Из ца дича вай вӀаштӀехьдергдац капитальни гӀишлошъяра оттаьь йола предпачашье.

Берригача заказчикаша, организацеша, ведомствашта шоай лимиташкара республика гӀишлой индустри дегӀайоаляра отчисленеш е еза аьнна предложени ду нов. Брыксина.

Экономика, культура дегӀайоалаяра хьалхашка латта деккараш кхоачашде мел эша йӀаьхий торонеш, лочха говзал йола кадраш а вай республике, аьлар оратора. Планови организацеи предприятей экономистацеи шоай дерриге низаш хьинаро дӀалургда планировани елга эргаданкха тоадара; производства эффективность лакхъяра, хургйолча КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра.

Дош хаддаш къамаьл дир парте обкома шоллагӀча секретара Р. В. Вахаева.

Кердача пятилетка Директивай проект къоабалъеш бола сецам тӀаийцар конференцас.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоалеи Грозне моржаш а йолаш, лоалаша йоачан а йоацаш, делкъеле къаьннайолча моттигашка дохк а доаллаш, кӀезиг-дукха ша а билла, малхбоалехьара гӀаьххьача бораме мух а хьаькхай ха хила а фегӀра температура республике гӀоалла 0—5 градус, Грозне 2—4 градус йӀоакъая йолаш хила а гарлу.

Метеостанци.

ХОАМ

Тахан, «Грозненский рабочий» газета редакце зале 18 сахьати 30 минути яьча журналистика лардех йолча лекторе аргӀанара заняти хул.

Интервью кхача темах лаьца лекци ешаргья телевиденеи радиовещанеи Комитета кертерча редактора нов. Х. М. Галаева.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

КЪАЬНАРЧА ПОЗИЦЕШ ТӀА

25 феврале «70-ча шерашкара ВӀашагӀкхийттача Штатий арахьара политика» яха послани елкай конгрессага США президента Никсона. Ши бӀаь совгӀча оагӀо тӀа язъяьча цу тамашийнача документаца чакхъяьннай США пачхьалкхен гӀулакхий тайп-тайпара оагӀонаш хетадьча президентски послани бӀарча сера.

Дунен халкъашта юкъерча вешашта, къаьстта уйла тӀаяхийтай американски правительства. ХӀана радио чун телевиденеи гӀоьлга миллионаш болча американошашка шоашка хьайкав Никсон.

Шерра вӀаккхайкадьча президента къамаьло деррига дуненга а эттара хьалха американски халкъага а хьахьокха дезаш дар Ӏаьдала керте латташ ше даькхача пхи шера дунен халкъашта юкъерча эрене республикански администраце белгалдара толамаш даьха хилар. Цхьабакъда, США арахьара политика дикача оагӀорахьара хьахьокха гӀертеи мел чӀагӀа къахьийгадале а, Никсона послане хьахьехкар, американски правительства е кердачеш йолаш а, е авантюристически гӀулакхаш мел даьха е нийсача новкъа даха доаш а ца хилар.

Послане тӀа еха а бакъду, ВӀашагӀкхийттача Штатий арахьара политика хьалха а санна, ъусача «Никсона доктрина» ларда тӀа латтаргхилар. Из доктрина практически чакхъяхаро хӀание деррига дунента хьахьекхад цун империалистически агрессиви мӀаш. Американски арахьарча политикана юкъе «Никсона даккъа» лаппарах хьахиинараш Индокита халкъашта хоьлу шоашта хаьбенача балех.

Цу гӀгчахьарча империалистически позицешкара Ӏелаю Никсона дунен халкъашта юкъерча кхохкамь цхьаьнхе района — Гаргарча Малхбоален проблемаш а. Радио чул телевиденеи гӀолла цо дьача къамьалца из дош машарца къоастаде безам хилара хьакъехьа хоза дешаш кӀезига хиннадене а, из дарра аьлча агрессорагахьа — Израилагахьа вахьнав из.

Никсона арахьарча политиках лаьца яхийтача послане цӀахкха а ьъахьеккхар американски правительства дешаштеи гӀулакхаштеи юкъе йоккха юкъ йоалаш хилар. Из къаьстта шалра хьагучадаьлар советско-американски гӀулакхех лаьца цо цхьча къамаьлашкара. Президента дешаш кхоалазар «керда американско-советски гӀулакхаш оттадара», «цӀенхашта переговораш ера», «цӀера Ӏоадаро еш йола хало чӀара», «торговли шерьяра» а, кх. дӀ. шерра кхайкадеш дола гӀахьехамаш дара. Цхьабакъда, уж кхь уйлаш цхьана тарлап советско-американски гӀулакхий хӀара деккарца практикаца цу послане тӀа Никсона хьахийкочча социалистически мехкашта дуьхьала дӀахо а тийша балхаш леладе дага хиларцеи.

ЮХА А ЙОЛАЕННАЙ БАНДИТСКИ НАЛЕТАШ

«Никсона доктрина» практика малагӀа цӀаьх долаш а укх кӀирагӀа хьахьеккхар сихала тӀолла лелача пентагоновски пиратешта. 20 февралера 24 феврале кхаччалца американски авиаце акхагӀча тайпара дов чудаьа Вьетнама Демократически Республика территорена.

Дунен халкъашта юкъерча шеррӀча общественносто дагахь бохаи баьина гӀайшар американски империализма агрессивности Вашингтона тийша болхи хьахьокхаи цоль из керда тешал: ВӀашагӀкхийттача Штатий президент цо за варий ДРВ территорена чуетта бомбаша деш дола дов соцадергда аьнна 1968 шера дерригаь дунека хозаш дош делвар. ХӀаьта Вьетнамах лаьца парижски переговорашка американски делегаца дув шоаш дош машара наькъаца къоастаде гӀерт США яхаш.

ТӀаккха ДРВ территорена акхагӀча тайпара чуетташ йолча бомбаш, гӀон Камбоджаех Лаосах кагбадьяро мишта доакъосталз де йиш я вьетнамски дов машарца къоастадара наькъаш лахара? Факташа хьахьоках цу тайпара из къоастаде Вашингтоне йӀалзза дага а ца хилар. Президента Никсона арахьарча политиках лаьца хьийтача послане гӀара хьегуш долчох, хӀанз гарза низаца Къулба-Малхбоалеи Азерча халкъий къаман-портукъален болаш тоӀабе лаьрхӀа я ВӀашагӀкхийтта Штаташ.

Цхьабакъда американски империализмо лерхӀараштех реальни торонаштех юкъе Ӏалаьмате йоккха юкъ йоалл. ДРВ-еи духьала тӀема провокацеш чӀоагӀагӀа лелавра наьхада шоай агрессивни уйлаш чакхъяьа гӀерташ США-с уттаю моллагӀа планаш кхоачашхургья. 26-ча феврале Советски правительства зелачеха арайьккхача заявление тӀа белгалдоах «Индокитая проблема къоастаяра эггара хьалха американски агресси соцанза эрг ца хилар а арахьара юкъе гӀертилг» доаццаш шоай кхел шоаш къоастаяра йола цу райнеча халкъий къаман бокъо ше на ярра къоабалъе тӀалашка эрг да хилар а».

Советски Союзан кхача социалистически мехкашеи, дунен гӀарча деррига машар безам долча низашеи хьалоаш паргӀатон доӀами бахьан юлаш Индокитая халкъаша доаттабу ниисхот къоасам. Уж дог тийша да Вьетнама, Камбоджа, Лаоса халкъий бакъ гӀулакх котдаргхиларах.

БРЮССЕЛЕ ХИННА СИОНИСТСКИ ПРОВОКАЦИ

Баьце стаьнне Брюсселе дунен халкъашта юкъерча социализмана керте эттараша шоай аргӀанара антисоветски провокаци яьй. Уххаза 23 февралера 25 феврале кхаччалца Малхан яхача зале, города юкъе, «советски жугатий гӀадоакхха деррига дунен конференци» оалаш яр. Цу тоабанна юкъе керттера дакъа лоацаш хилараш ВӀашагӀкхийттача Штатий Израилех сионистски организацей векалаш бар.

Дунен халкъашта юкъерча шеррача общественносто, цу дакъе дукхача прогрессивни жугатий организацеша а, советски халкъа чурча гӀулакхашта из бӀехагӀча тайпара юкъелелха гӀертилгь доаццаш долча «СССР-ера жугатий дешах» гӀар а айь дунен уйла эггара саготагӀа йолча проблемашта тӀера дӀагубалаер духьа хьовзаяь манеер санна лаьрхӀар массане а цхьаттера. Масала, Аргентинерча жугатий культурни организацей федерацес яча заявлене тӀа йоах:

«Советски жугатий гадакхара конференци» израильски правительствай ийшай дунен общественносте уйла ший расистски политикана тӀера дӀатувлаир духьа, малхбузехьарча мехкашка тӀатӀа дукхагӀа чӀоагӀлуш латта антисемитизм хӀагӀор ца кхийта а Гаргарча Малхбоалехьара гӀулакхаш машара наькъаца къоастадара тӀаерзаь дунен халкъашта юкъерча организацей решенеш юкъагӀъядаре шоаш леладу гӀулакхаш къайлаьадахьар хухьа да».

Дунен общественносто теркам кӀалхарахьлааш Советски Союзах доадар дувца гӀертара нийсен Брюсселера сиб дийна провокаци вӀашагӀъелларах ахха практически уйла йолаш а хиина хилар.

Брюсселе вӀашагӀкхийттача тоабеле Израиле премьер-министра Голда Меира яхийтача послане, цаьрна хьахьеккхар, «массе моттера жугатий», эггара хьалхарча аргӀанна эскаре бала ха кхьачча маьӀа нах Израиле тӀаболабара тӀехьара кампанна чӀоагӀъяра деккар цига дакъа лоацарашта хьалхашка оттадеш хилар.

Брюсселе сионистски тоабе гулъярьаи цар дегаш урауттаери юкъамачахьарча уйлай юкъа цхьанкха хӀанз дац иракьсеа хилагъа шийф хьаьхтанна. Израила Коммунистически парте ЦК пленуме тӀаийцача къаьсттача решене тӀа белгалдоаккх, антисоветски метӀаьлей кампане машаре прогрессени ноастагӀий хьацаавта мара гӀулакх дец ца хилар.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, (11 3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора зам.—3-39-11; жоьпаллин секретара — 3-34-38; партийни дахаран, культуран, промышленностан отделан — 3-42-30; юрта боахаме отдела — 3-42-38; кехаташ отделан бухгалтерин — 2-08-71.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революцин проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-90; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-38; отдела писем и бухгалтерии — 2-08-71.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФОЗИП.

Заказ № 2440.